

نقش مئیر عزری در روابط اسرائیل و پهلوی

۱۴ آبان ۱۴۰۴ ساعت ۱۶:۵۳

مئیر از چرب زبانی و رشوه به عنوان یک فاکتور در رسیدن به اهدافش در ایران استفاده می‌کرد. در واقع، شیوه و روش عملکرد مئیر عزری در جایگاه سفیر اسرائیل در ایران بیش از آن که از رویه‌های دیپلماتیک و رسمی تبعیت کند همانند یک سازمان مافیایی بود. بر این اساس، او توانسته بود یک شبکه‌ی ارتباطی با سران یهودی، بهایی و برخی از مقام‌های رژیم پهلوی ایجاد کند...

در مورد نقش شخصیت‌های سیاسی در عالم سیاست بسیار صحبت شده است به شکلی که ما در رشته‌های مختلف علوم سیاسی و روابط بین‌الملل به آن می‌پردازیم. حتی ما شاهد شکل‌گیری گرایشی به نام روانشناسی سیاسی هستیم که به نقش افراد در ساخت قدرت و میزان تاثیرگذاری آنان می‌پردازد. این امر به خصوص در مورد کشورهای در حال توسعه و به صورت خاص رژیم‌های اقتدارگرا معنا پیدا می‌کند که طی آن افراد به مراتب بیشتر می‌توانند بر جایگاه سیاسی تاثیر بگذارند. به همین دلیل بررسی شخصیت‌های سیاسی در این گونه کشورها بیشتر جای کار دارد.

باری، از این مسئله که بگذریم در تاریخ معاصر ایران افراد و شخصیت‌های بسیاری بوده‌اند که اثرات خاص خود را داشته و در مورد آن‌ها بسیار صحبت شده است. با این حال، ما افرادی را داریم که به واسطه جایگاه و موقعیت آن‌ها کمتر به آن‌ها پرداختیم. مئیر عزری اولین سفیر اسرائیل در ایران نیز از این دست افراد است. هر چند او نفر اول صحنه‌ی سیاسی اسرائیل نبوده است اما تاثیر مهمی در روابط ایران و اسرائیل در دوره پهلوی دوم داشته است. به همین دلیل تلاش خواهیم کرد در سطور زیر به نقش او در توسعه‌ی روابط ایران اسرائیل در دوره محمدرضا شاه بپردازیم.

دوران کودکی و جوانی

مئیر عزری متولد اصفهان ایران بود و به تعبیر خودش تعلق خاطری که به این شهر داشت بعد از گذشت سال‌ها دوری از آن تغییر نکرده بود. او در اسفند سال ۱۳۰۰ش در اصفهان متولد شده و پدرش از ثروتمندان این شهر محسوب می‌شد نشان به این نشان که نخستین کارخانه‌ی ریسندگی نوین در اصفهان به نام نختاب به وسیله صیون عزری پدر مئیر بنیان گذاشته می‌شود. مهم‌تر این که پدر مئیر، نماینده‌ی کرن کمیت صندوق ملی اسرائیل را در ایران بر عهده داشت. مئیر در اصفهان به تحصیل مشغول شد و در سال ۱۳۲۰ش در دانشکده‌ی بازرگانی پذیرفته شد.^[۱]

او در جوانی به جنبش خلوتص پیوست که طی آن یهودیان برای رفتن به اسرائیل آماده می‌شدند، به آن‌ها زبان عبری آموزش داده می‌شد و ترویج و توسعه‌ی فرهنگ یهود در دستور کار قرار می‌گرفت. اهمیت مسئله زمانی بیشتر می‌شود که پدر مئیر به کار

فرستادن یهودیان ایران و لهستان به اسرائیل مشغول بود. مئیر خود در سال ۱۳۲۶ش به عنوان دبیر جنبش مشغول به کار شد و تلاش کرد یهودیان ایران و کشورهای اطراف را برای رفتن به اسرائیل ترغیب کند. در نهایت مئیر در سال ۱۳۲۹ش بود که به اسرائیل رفت و در آنجا در حزب میای مشغول به کار شد.^[۲]

سفیر اسرائیل در تهران

بعد از کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ش و بازگشت محمدرضا پهلوی به قدرت روابط ایران و اسرائیل به تدریج احیا شد و دو کشور تلاش کردند تا آنجا که می‌توانند به یکدیگر نزدیک شوند. افزایش مناسبات میان تهران و تل‌آویو موجب شد شاه به واسطه روابط اقتصادی و سیاسی، تیمور بختیار را روانه اسرائیل کند. مذاکرات بختیار با همتای اسرائیلیش موفقیت آمیز بود و موجب شد مئیر عزری در بهار سال ۱۳۳۷ش به عنوان اولین سفیر اسرائیل روانه ایران شود. البته به زعم برخی او تنها سفیر اسرائیل در ایران نبود و به نوعی نماینده و مامور موساد نیز بود.^[۳]

به واسطه حساسیت جامعه‌ی ایرانی او در قالب نماینده‌ی یک شرکت اقتصادی وارد ایران شد. با این حال، ماموریت اصلی او هم حوزه‌ی اقتصادی بود و هم مسائل امنیتی و اطلاعاتی و باید هر دو بخش را مدیریت می‌کرد. حساسیت علما و توده‌ی مردم به حدی بود که رفت و آمد سفیر و دیگر مقام‌های اسرائیلی به طور کامل در خفا انجام می‌شد و تا آنجا که ممکن بود تلاش می‌شد رسانه‌ها از این موضوع با خبر نشوند و از جریان حوادث دور نگه داشته شوند.^[۴]

ایجاد مافیا در ایران

مئیر توانست به سرعت در مسئولیتی که بر عهده او گذاشته شده بود به موفقیت دست پیدا کند به خصوص که دوستان او توانسته بودند در سمت‌های مختلف لشکری و کشوری مشغول به کار شوند و مناصب مهمی را اشغال کنند. علاوه بر این، مئیر از چرب زبانی و رشوه به عنوان یک فاکتور در رسیدن به اهدافش در ایران استفاده می‌کرد. در واقع، شیوه و روش عملکرد مئیر عزری در جایگاه سفیر اسرائیل در ایران بیش از آن که از رویه‌های دیپلماتیک و رسمی تبعیت کند همانند یک سازمان مافیایی بود. بر این اساس، او توانسته بود یک شبکه‌ی ارتباطی با سران یهودی، بهایی و برخی از مقام‌های رژیم پهلوی ایجاد کند به گونه‌ای که هیچ کس نتواند انتقادی نسبت به یهودیان و حتی رژیم اسرائیل داشته باشد.^[۵]

نمونه‌ی کار او مشکلاتی بود که برای روزنامه‌ی کیهان ایجاد کرد. این روزنامه بعد از وارد کردن شیر خشک فاسد به وسیله‌ی یک تاجر یهودی دست به افشاگری زد. مئیر عزری و دوستانش دست به دست یکدیگر دادند و با تحت فشار قرار دادن روزنامه از طریق ندادن آگهی و تقویت روزنامه‌ی اطلاعات، کیهان را تضعیف کردند. کار به جایی رسید که سردبیر روزنامه به واسطه‌ی افشای این خبر از کار برکنار شد.^[۶]

مئیر ۱۵ سال سفیر اسرائیل در ایران بود و بعد از پایان دوره‌ی سفارتش چند سالی نمایندگی بانک روچیلدها و چند شرکت نفتی بازرگانی و نفتی را در ایران عهده‌دار شد. در همین دوره هست که واردات ایران از اسرائیل به شدت افزایش پیدا می‌کند. واردات از اسرائیل اقلامی چون گاو، گوسفند، محصولات کشاورزی، نهال درخت و انواع تسلیحات را در بر می‌گیرد. شرکت‌های اسرائیلی نیز به کارهای ساختمانی مانند طرح احداث شهرک غرب مشغول می‌شوند و نقش مئیر و دوستان و اطرافیانش در همه‌ی این فعالیت‌ها پررنگ است.^[۷]

[۱] مئیر عزری، خاطرات مئیر عزری اولین سفیر اسرائیل در ایران، ترجمه: غلامرضا امامی، نشر علم، تهران، ۱۳۹۳، ص ۲۶.

[۲] همان

[۳] علیرضا کشاورزی‌نیا، محمد کلهر و سینا فروزش، «تأثیر مسئله فلسطین در روابط سیاسی ایران و اسرائیل در طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۲۷ پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، انجمن مطالعات جهان اسلام، ش ۴ (زمستان ۱۳۹۸)، ص ۲۷۰.

[۴] مئیر عزری، پیشین، ص ۸۷.

[۵] مئیر عزری، یادنامه مئیر عزری، ترجمه ابراهام حاخامی: دفتر یک، بی‌جا، بی‌تا، صص ۲۴۳-۲۶۷.

[۶] مئیر عزری، خاطرات مئیر عزری اولین سفیر اسرائیل در ایران، پیشین ص ۲۰۰.

[۷] همان، ص ۵۱۸.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۵۰۲۳۶/نقشه-عزری-مئیر-نقشه>